Prof. dr Mehmed A. AKŠAMIJA

dokazi o ispunjenju uslova za dodjelu počasnog zvanja **profesor emeritus**, shodno članu 2. (Obavezni kriteriji) Pravilnika - **UMJETNIČKO NASTAVNO ZVANJE**

Prof. dr Mehmed A. Akšamija je primarno na Univerzitetu u Sarajevu djelovao kao **likovni pedagog**, ali i kao teoretičar medija te izuzetan kreativac u oblasti fiksacije optičke slike odgovarajućim transformativnim postupcima - fotografije (analognim/fotohemijskim, fotoelektronskim, fotodigitalnim...). Njegovo umjetničko djelovanje karakterizira se korištenjem specifičnih izražajnih sredstava i mogućnosti medija fotografije, digitalne grafike i dizajna, te kreativnom simbiozom fotografije i klasičnih likovnih disciplina (slikarstvo, grafika...), s ciljem definiranja autorskog djelovanja kojim su realizirani odgovarajući kreativni okviri temetskih ciklusa.

Rođen je u Višegradu (Bosna i Hercegovina) 1954. godine u fotografskoj porodici poznatog majstora umjetničke fotografije Alije M. Akšamije (Majstor umjetničke fotografije USUF-a, Exellentiae jugoslavenske fotografije, Exellentia photographie PPofE…). Diplomirao je na Katedri za Fotografiju na FAMU/AMU (Fakultet filmskih i televizijskih umjetnosti pri Akademiji lijepih umjetnosti) u Pragu, Čehoslovačka, (1979.) gdje je završio i postdiplomski studij (1981.) s temom "Drugi stepen Teorije poruke" kao i doktorat (1984.) na temu "Teorija poruke – Teorija fiksacije optičke slike (fotografije)".*[1]

Na početku bavljenja pedagoškim radom imao je tu čast i privilegiju da bude, prvi i do tada jedini stranac zvanično zaposlen na FAMU, odnosno asistent poznatom pedagogu i tvorcu "Teorije fotografije" prof. Janu Šmoku (1978/79. -1981/82.).

Čini se interesantnim naglasiti kako je Mehmed Akšamija bio i prvi student FAMU sa prostora Bosne i Hercegovine, odnosno prvi akademski obrazovan umjetnik iz ove oblasti, koji je iskazao i poseban interes za historiju i teoriju medija fotografije. Također, u toku studija proglašen je za najboljeg studenta generacije na

---

[1] ***Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu / The Academy of Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu*** (ur. Akšamija, A. Mehmed). ALU, Sarajevo 2015., str. 110-112 ISBN 978-9958-029-00-4.; ***Twenty-six years of the Academy of Fine Arts in Sarajevo / Dvadesetpet godina Akademije likovnih umjetnosti u Sarajevu,*** ALU, Sarajevo 1997., str. 2-8; Zukorlić, Muamer: ***Academia***. Matica bošnjačka - BANU. ISBN 978-86-920559-3-5. Novi Pzar/Sarajevo 2018., str. 466; ***Glasnik - Proceedings of the BANU - Magazine for Sscience, Culture and the Art***s. ISSN 2303-7725 i ISSN2406-3142. BANU, Sarajevo 2015., str. 250.

FAMU/AMU i dobitnik je **specijalnog univerzitetskog priznanja/diplome Akademije lijepih umjetnosti AMU iz Praga** (Čehoslovačka) tim povodom.

Pedagošku aktivnost, poslije četverogodišnjeg asistentskog staža na Praškoj akademiji nastavio je na Univerzitetu u Sarajevu gdje je biran za docenta (1983.), vanrednog (1990.) i redovnog profesora (2011.) na Akademiji likovnih umjetnosti. Kao prvi pedagog iz oblasti fiksacije optičke slike (fotografije) u Bosni i Hercegovini na Univerzitetu u Sarajevu je **pozicionirao, razradio i uveo teorijsko i praktično izučavanje ove oblasti** na sve četiri godine studija Grafičkog dizajna*[2], a po dva semestra na odsjecima Produkt dizajna, Grafike, Kiparstva, Restauracije, kao i na Odsjeku režije Akademije scenskih umjetnosti (dva semestra)*[3], Odsjeku komunikologije Fakulteta političkih nauka (dva semestra)*[4] i Arhitektonskom fakultetu (jedan semestar)*[5].

Bio je šef Katedre za fotografiju i multimediju[6], šef odsjeka Grafičkog dizajna (u više mandata), kao i prodekan i dekan Akademije likovnih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu (period agresije na Bosnu i Hercegovinu), te član Senata i predstavnik Grupacije umjetnosti na Univerzitetu u Sarajevu.*[7] Duži period surađivao je sa Univerzitetima u Bazelu (*Middle Eastern Studies*) i Gracu (*A Visual Approach to Explore Everyday Life*).*[8]

---

[2] Dostupno na: http://www.alu.unsa.ba/odsjek/graficki-dizajn. Pristupljeno 20.3. 2020.

[3] Ibid.

[4] Dostupno na: http://fpn.unsa.ba/bs/wp-content/uploads/2015/06/DOKUMENTARNA-FOTOGRAFIJA-MIDTERM-druga-pismena-provjera-znanja-28.05.2015..pdf; http://fpn.unsa.ba/bs/wp-content/uploads/2015/05/CCC-ZAVRSNI-ISPITI-I-KOM-MASTER-WEB.pdf; http://fpn.unsa.ba/b/. Pristupljeno 20.3. 2020.

[5] Dostupno na: http://af.unsa.ba/pdf/rasporedi/III_godina_I_ciklus_ljetn_sem_studijska_2019.pdf. Pristupljeno 20.3. 2020.

[6] Odlukom Nastavno-imjetničkog vijeća formirana je Katedra, ali zbog nemarne administrativne procedure nikada nije izvršena njena verifikacija na Univerzitetu.

[7] ***Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu / The Academy of Fine Arts in Sarajevo***...,str. 142.

[8] Dostupno na: https://nahoststudien.philhist.unibas.ch/en/research/research-projects/siba/collaborators/?tx_easywebflexcontent_personlist%5Bstatuses%5D%5B0%5D%5Baction%5D=paging&tx_easywebflexcontent_personlist%5Bstatuses%5D%5B0%5D%5Bdata%5D%5BcurrentPage%5D=0&tx_easywebflexcontent_personlist%5Bstatuses%5D%5B0%5D%5Bdata%5D%5Bnumber%5D=30&cHash=67f117e130a9467a2ef95c81f75f4eef; https://nahoststudien.philhist.unibas.ch/en/news/events/events/news/vernissage-belgrade-cities-on-the-move-post-ottoman/; https://nahoststudien.philhist.unibas.ch/en/research/research-projects/siba/exhibitions/; https://nahoststudien.philhist.unibas.ch/en/news/events/events/news/vernissage-sarajevo-cities-on-the-move-post-ottoman-1/; https://gams.uni-graz.at/o:siba.4890; https://nahoststudien.philhist.unibas.ch/en/research/research-projects/siba/vase/; https://www.hsozkult.de/event/id/termine-27976; http://www.historiografija.hr/news.php?id=1953; https://kulturerbe-digital.de/de/projekte/projekt/list-p/all/show/visual-archive-southeastern-europe/def_back/1/; http://art.ykykultur.com.tr/exhibitions/cities-on-the-move-post-ottoman;

Za karakterizaciju sposobnosti za nastavni rad i ocjenu rezultata rada čini se da bi najbolji pokazatelj mogao biti prisustvo studenata na njegovim predavanjima, seminarima i vježbama, kontinuiranim pismenim provjerama teorijskog znanja, kao i iskazan veći interes inozemnih studenata na razmjeni za predmete koje je prof. Akšamija predavao. Metodologiji izvođenja nastave polagao je posebnu pažnju, kao i prezentaciji kvalitetnih aktualnih materijala za upotrebu u nastavi kroz izlaganje teorijske problematike određene građe, definiranje zadataka, demonstriranje vježbi, pojedinačnih konsultacija i korektura praktičnog rada - vlastitog studentskog stvaralaštva. Jednostavno kazano, karakterizirao se visokim moralnim načelima u nastavnom radu. Također, njegova dostupnost studentima za konsultacije, objašnjenja i savjete, je bila stalna u zakazanim i van zakazanih termina. Uvijek je bio na usluzi studentima. Uvidom u realizaciju godišnjih planova i programa rada, kao i po odgovorima studenata u provedenim anketama, može se zaključiti da su se predavanja, seminari, vježbe i konsultacije prof. Akšamije na svim predmetima redovno održavali u predviđenim terminima, da je profesor uvijek bio pripremljen za nastavu i da je njegovo izlaganje bilo razumljivo; da je imao usaglašeni plan predavanja s obimom materije unutar predviđenih metodskih jedinica; podsticao studente na aktivnost, kritično razmišljanje i vlastitu kreativnost; predavanja profesora su zasigurno pomagala studentima da lakše savladaju gradivo; davao je korisne informacije i upute za budući rad studenata; odgovarao je na pitanja i vodio računa o svakom studentskom komentaru; bio je profesionalan i etičan u komunikaciji sa studentima i saradnicima; objektivnost i nepristrasnost su karakterizirali njegovo vrjednovanje/ocjenjivanje znanja studenata, kako pismenim tako i usmenim putem uz odgovarajuću iscrpnu analizu praktično realiziranih vježbi; koristio je savremene metode u izvođenju nastave i odgovarajuća nastavna sredstva.

Posebnu pažnju je posvećivao mlađim kolegama (tadašnjim asistentima) u pripremi i vođenju studijskih programa. U okviru obezbjeđenja umjetničko-nastavnog podmladka iz oblasti na koju je biran na Akademiji likovnih umjetnosti, educirao je dva asistenta, od kojih je kolegica Dragana Antonić već u zvanju docenta, a kolega Ivan Hrkaš u zvanju vanrednog profesora. Godine 1997. dodjeljena mu je prestižna

---

https://nahoststudien.philhist.unibas.ch/fileadmin/user_upload/nahoststudien/Projekte/SIBA/Publikationen__News_/Oslobodjenje_20180206.pdf;
https://nahoststudien.philhist.unibas.ch/fileadmin/user_upload/nahoststudien/Projekte/SIBA/Publikationen__News_/NM_fuer_Novi_Magazin__348-9.pdf; Pristupljeno 20.3. 2020.

Diploma Univerziteta u Sarajevu kao vid **priznanja za očuvanje integriteta i digniteta Univerziteta u ratu 1992-1995**. Povodom 70 godina Univerziteta u Sarajevu dodjeljena mu je i Nagrada za **životno djelo i višegodišnji doprinos umjetnosti** (2019.) na Univerzitetu u Sarajevu.

Prof. Akšamija se nalazi i među **osnivačima i redovnim članovima Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti – BANU**, te kao rukovodilac Odjeljenja za kulturološke nauke i umjetnost BANU,*[9] a od 16.10. 2019. godine izabran je za predsjednika ove institucije. Također, od 2019. godine **nalazi se u redovnom članstvu Evropske akademije nauka i umjetnosti** (*Academia Scientiarum et Artium Europaea*) **– EASA/ASAE** u Salzburgu, Austrija, kao prvi i za sada jedini redovni član ove Akademije iz oblasti medija fotografije i dizajna*[10]. Nosilac je brojnih nagrada i priznanja za pedagoški rad, društveni angažman, znanstveno i umjetničko djelovanje, kao i za učešće na mnogim samostalnim i grupnim izložbama u zemlji i inozemstvu.*[11]

Kao teoretičar medija, iako to nije njegovo primarno opredjeljenje na Univerzitetu u Sarajevu, iskazao se posredstvom više objavljenih stručnih članaka (*Fotografska autentičnost, Problem istine u fotografiji, Svjetlopis, Teorija poruke – Teorija fiksacije optičke slike, Drugi stepen teorije poruke kao teorije fiksacije optičke slike – 'fotografije', Problematika svjesnog autorskog djelovanja u oblasti fiksacije optičke slike odgovarajućim transformativnim postupkom, Fotografija i autentičnost...*)*[12] i šest monografija na bosanskom i engleskom jeziku (među kojima *Alija M. Akšamija – monografija arhivografije, tom I i II**[13], *LETTER • PISMO • BRIEF • LIST • RISALLA**[14], *Fotograf Alija Akšamija**[15] i *Windows/Prozori**[16]...), te i

---

[9] ***Glasnik - Proceedings of the BANU***..., str. 12 i 21.

[10] ***Annual Report 2019 Office European Academy of Sciences and Arts***. Dostupno na: https://docplayer.net/189726669-Office-annual-report-2019.html; i na https://members.euro-acad.eu/#memberList. Posječeno 9.10.2020.

[11] Šire o priznanjima, i nagradama vidi ***Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu / The Academy of Fine Arts in Sarajevo***..., str. 248;

[12] Ibid.

[13] Akšamija, A. Mehmed: ***Alija M. Akšamija - Monograph of Archivography / Alija M. Akšamija – monografija arhivografije***, tom I i II / volume I and II. Autor i BANU, Sarajevo 2016/17.

[14] Akšamija, A. Mehmed: ***LETTER • PISMO • BRIEF • LIST • RISALLA***. ISBN 978-9958-065-12-5. Dialogue Center Vesatijja i BANU, Sarajevo 2016/17.

[15] Akšamija, A. Mehmed: ***Alija M. Akšamija - Monography***. ISBN 978-953-55264-4-5. BNZ – Bosniak National Community for the City of Zagreb and Zagreb County, Zagreb 2011.

naučno-istraživačke monografije na bosnakom jeziku, u koatorstvu s dr Lemjom Chabbouh Akšamijom pod nazivom *Historiografija arhitektonskog kompleksa gradačačke utvrde**[17], a u koaturstvu s akademikom Asimom Kurjakom priredio je monografiju pod naslovom *Život i djelo akademika Muhameda Filipovića**[18]. Iako je po aktivnom opredjeljenju **univerzitetski pedagog** i **umjetnik**, ipak i ovaj dio njegovog stvaralačkog opusa je posebno zapažen. Naime, o njegovim teorijskim radovima postoje obimni kritički prikazi izneseni u javnosti.

ALIJA M. AKŠAMIJA – monografija arhivografije * LETTER • PISMO • BRIEF • LIST • RISALLA

Ovom prilikom izdvojit ćemo one vezane za *Monografiju arhivografije*. Razlog za posebno naglašavanje ovog projekta je sadržan u činjenici da je riječ o karakterizaciji prof. Akšamije, koja ga potvrđuje i kao izuzetnog teoretičara, poznavaoca i historičara medija, originalnog umjetnika, dizajnera...

Akademik Tvrtko Kulenović: […] ”Posebno je čitalačko zadovoljstvo čitati knjige, koje sinovi ispisuju o svojim očevima, a izgleda da je to česta pojava u porodicama likovnih umjetnika (svijetski je poznata knjiga Gauguinovog sina Pola: *Moj otac Paul Gauguin*). Dr. Mehmed A. Akšamija jedinstven teoretičar, sjajan

---

[16] Akšamija, A. Mehmed: ***Windows / Prozori***. IVAS - visual art Academy and IVAS – Internal association of visual Art, Beograd 2010.

[17] Chabbouh Akšamija, Lemja i Akšamija, Mehmed: ***Historiografija arhitektonskog kompleksa gradačačke utvrde***. Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i Općina Gradačac, 2020.

[18] Akšamija, Mehmed i Kurjak, Asim: ***Život i djelo akademika Muhameda Filipovića*** (*monografija*). Univerzitet u Sarajevu i Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti, Sarajevo 2019.

grafičar, fotograf, dizajner i profesor na Akademiji likovnih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu, autor fantastičnih svjetlopisa, ilustracija i dizajnerskih rješenja… Monografija o Aliji M. Akšamiji je divno sjedočanstvo odanosti sina ocu, ali i ogroman doprinos općoj evropskoj kulturi, ne samo u smislu upoznavanja činjenica nego i kao vječita poruka o tome da veliki često ostaju u svome vremenu neprimjećeni i ostali bi takvi ako se ne pojavi neko ko će da otkrije i promoviše njihovu veličinu. Na sreću svih, dr. Akšamija je to i učinio."*[19]

Dr. Ibrahim Krzović, professor emeritus: […] "Jedna od vrijednosti monografije o životu i djelu Alije M. Akšamije je odgovornost autora Mehmeda A. Akšamije, doktora, profesora fotografije, da ono što je lično i porodično i stručno-saradničko sabere i uobliči u portret samog Alije M. Akšamije… Istovremeno, monografija je vrsta velike galerije svjetla bosanskog humaniteta, koji, za razliku od portretne fotografije u svijetu, fotografije spektakla, lica slave i raskoši, nudi izvornu ljudskost, suspregnutu duševnost i ljepotu prije ljepote."*[20]

Akademik Dževad Hozo: […] "Moram priznati nemoćan i zbunjen pred mogućnostima tih tumačenja, analiza i spekulacija, ovaj napor samostalnog uredništva, sabiranja, arhiviranja, teorijske i faktografske obrade, dizajna… prof. Akšamije iziskuje, provocira i uslovljava sveopštost u cjelini i detalju... Sa poštovanjem prema višeslojnim rezultatima jedne neprotraćene biografije pionira historije bosanske (a zašto ne i evropske, pa i svjetske) fotografije, koja je akademski, znalački, uspješno obavljena…, te nas znalački podsjeća na to vrijeme težine pionirskog napora, otrgnutog od zaborava vremena kojeg je produbljeno trebalo istrpiti poslanjem u kojem se isprepliću invencija i interpretacija, tehnika, umijeće i umjetnost…"*[21]

Akademik Stane Bernik: […] "Ono što želim izričito naglasiti je to, da se dr. Mehmed A. Akšamija prihvatio predstavljanja očevog stvaralačkog djela nadasve angažirano i potpuno udubljen u doživljavanje njegovih fotografskih radova. Njihovo značenje je objasnio stručno i naučno kompetentno sa smišljeno postavljenim ciljem, na način da ih je sa vremenske distance smisleno "revalorizirao", te ih sadržajno i

---

[19] Kulenović, Tvrtko: ***Odanost ocu - Studija od višestrukog značaja za našu kulturu***; u: Akšamija, A. Mehmed: *Alija M. Akšamija - Monograph of Archivography /...,* str. 736-737.

[20] Krzović, Ibrahim: ***Utemeljeno u obostranim bliskim vrijednostima sina i oca - Mehmed A. Akšamija***, ***Alija M. Akšamija***; u: Akšamija, A. Mehmed: *Alija M. Akšamija - Monograph of Archivography /...,* str. 711-712.

[21] Hozo, Dževad: ***Pionirski napor otrgnut od zaborava vremena - Pismo iz Neuma Mehmedu Akšamiji***; u: Akšamija, A. Mehmed: *Alija M. Akšamija - Monograph of Archivography /...,* str. 710.

vrijednosno uređene obuhvatio i kontekstualno sažeo u tematske cikluse. Time je postignuto da je autor monografiju istovremeno kritički doživljavao i samosvjesno u skladu sa nastajanjem realizirao. Autor monografije se potrudio da sa osjećajnim, svestranim i preciznim dokumentarnim i kritičkim istraživanjem, potkrijepljenim domaćom i relevantnom međunarodnom literaturom, složi u vizualno obuhvaćen i artikuliran izvorni fotografski govor, koji živo i prepoznatljivo iskazuje stvaralačku veličinu i vjerodostojnost svjedočenja djela Alije M. Akšamije... Valja naglasiti, da je dr. Mehmed A. Akšamija ne samo kao pisac i istraživač, štaviše i kao sasvim domišljen stvaralac zasnovao cjelovitu vizualnu sliku reprezentativne monografije u dva toma, detaljno je grafički dizajnirao i brižljivo pripremio za štampu."*[22]

Akademik Ferid Muhić: […] "Vrh kom teži svaki veliki umjetnik, jeste njegova najuzvišenija misao, savršeno formulisana i sabrana u jedinstven pojam. Vrh kom je, cijelog svog života težio i do kog se uzdigao Alija M. Akšamija, jeste njegov umjetnički opus; sve ono što je učinio, uključujući tu i djela koja su izgubljena kao i ovo obilje sačuvanih umjetničkih ostvarenja! Monografija akademika Mehmeda A. Akšamije predstavlja značajno i dragocjeno svjedočanstvo veličine tog opusa i brilijatnu rekonstrukciju njegovog uzdizanja kao umjetnika – svjetlom prirode iscrtan put ka visinama umjetnosti." *[23]

Prof. dr Ugo Vlaisavljević: […] Može se reći s pravom da je autor u ovoj monografiji sakupio bogatu zaostavštinu fotografija Alije Akšamije i uz svoje tumačenje, pisano svjedočanstvo o vrijednostima i dometima te zaostavštine, sačinio monografski foto-album potkrijepljen teorijskom raspravom i historijskim činjenicama nesumnjivog povijesno-kulturno značaja. Ali nam sam naslov dviju knjiga (*Monografija arhivografije*) u kojima se znakovito gubi prefiks FOTO, a dva puta, u samo dvije riječi, izranja GRAFIJA, sugerira da je ovdje o PISMU i PISANJU prije svega riječ. Mehmed Akšamija se odvažio da tumači fotografska svjedočenja Alije Akšamije kao pisanje o jednom dobu i njegovoj društvenoj stvarnosti, a da arhiv koji je sačinio o tome pretvori o knjigu mnoštva zapisa o kojima onda i sam ispisuje tekst, rekli bismo tekst koji, budući sasvim uronjen u svjetlopis, kao što fotograf

---

[22] Bernik, Stane: ***Fotografija u sjeciištu života - Uz fotografsku monografiju stvaraoca Alije M. Akšamije, rad Mehmeda A. Akšamije***; u: Akšamija, A. Mehmed: *Alija M. Akšamija - Monograph of Archivography /..., str. 716-724.*

[23] Muhić, Ferid: ***Svjetlom ka visinama - Prezentacija autora jednog nevjerovatnog i po mnogo čemu antologijskog fotografskog opusa Alije M. Akšamije***; u: Akšamija, A. Mehmed: *Alija M. Akšamija - Monograph of Archivography /..., str. 726-734.*

uranja svoje negative u hemijske rastvore, sav svijetli naročitim bljeskom. Uvjeren sam da s čitateljima ove knjige dijelim ovu fluorescentnu fascinaciju pred pohranjenim svjetlopisima i samim tekstom. Dakako, da bi se dokučila priroda i svrha takve tekstualnosti, trebalo bi uvesti pored Duchampa (njegovu pouku o umjetničkom svjedočenju o svjedočenju) i francuskog filozofa Jacquesa Derridu i njegovu ontologiju pisma i pisanja... Tvrdim, za kraj, da je *Monografija arhivografije* u stvari *Boîte-en-valise* koju je sačinio dr. Mehmed Akšamija od umjetničkih replika umjetničkih *readymade* djela svoga oca Alije Akšamije. Mnogi možda neće primijetiti neznatnu razliku koja postoji između fotografija oca i ovdje prezentiranih fotografija sina. U samu radnju, opjevani atelje FOTO-AKŠAMIJA se upisuje suptilna ali beskrajno važna deridijanska razlika. Nema požutjelih fotografija i u krti, raspadajućih papira ili folija umotanih negativa. Ono što je pred nama nema auru originala. Ovo pred nama danas su u stvari fotografije, remek-djela dr. Mehmeda Akšamije, iako gledamo fotografije majstora Alije Akšamije. Pitanje aure, kako ga je postavio Walter Benjamin, ovdje postaje od velike važnosti. Jesu li pred nama svjetlosni tragovi opusa Alije Akšamije ili su to replike koje nisu izgubile auru originalnih fotografija. Ili se to možda uopće ne može razlučiti? Aura ili tragovi, tragovi aure ili aura tragova...*[24]

Međutim, i kao teoretičar umjetnosti, posebno se iskazao kao vrhunski poznavalac islamske umjetnosti. Po okončanju dizajna projekta prijevoda Kur'ana na bosanski jezik (1994/95.) uradio je analizu u formi izložbene postavke sa popratnom studijom o izvanredno vizualiziranoj studiji *Fadil-pašinog mushafa* iz arhiva Biblioteke Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (Hanikah, 1995/96.). Njegova istraživanja iz teorije islamske umjetnosti moguće je pratiti putem časopisa *Illuminatio/Svjetionik/Almanar* u izdanju Vesatijje - Centra za dialog iz Sarajeva i *Glasnika BANU*, Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti, Sarajevo.

Njegovi radovi govore o svojevrsnoj analizi fenomenološke vrijednosti termina „islamska umjetnost“ u kojima se pokušava rasvijetliti jedinstven tretman takvog nazivlja prisutan u zapadnim ali i u muslimanskim izvorima, koji sa stanovišta islamskog civilizacijskog načela predstavljaju neprikladne i neutemeljene forme.

---

[24] Vlaisavljević, Ugo: ***U čast obilježavanja promocije monografije***. Akšamija, A. Mehmed: *Alija M. Akšamija - Monograph of Archivography /...*, Bošnjački institut - Fondacija Adila Zulfikarpašića, Sarajevo 3. aprila 2018.

Fokusirajući se na kognitivni i rekognitivni pristup produktivno-refleksivne reprezentacije likovne problematike unutar ove teme, odnosno nudeći moguće rješenje, njegov istraživački rad se „sukobljava“ sa stereotipima kojima savremena teorija i historija umjetnosti u duhu zapadnog civilizacijskog poimanja, aplicirajući aspekt globalizacije na sve što smatra opsegom svoje naučne oblasti na isti način pristupa svakoj civilizacijskoj tekovini svodeći je na klasične zapadne postulate.

Objašnjavajući ovaj fenomen, dakle izraženu a ne primjerenu potrebu za svođenjem svih oblika kreativnog djelovanja na zajedničke imenitelje, pri čemu jedni gube a drugi dobijaju, ove studije, posredstvom paralelnog uvođenja odgovarajućih latinskih, arapskih i grčkih termina, te njihovih mogućih leksičkih veza kroz teorijske postavke zapadnog civilizacijskog kruga, upravo se približavaju specifične karakteristike istočnog/islamskog i zapadnog/okcidentalnog civilizacijskom krugu – *homo faber, homo islamicus, homo fannān*... Zanimljivo i sasvim specifično je da upravo približavajući se kroz metodološki postupak ovom nazivlju s istočne i sa suprotne zapadne strane, dolazi se do zaključka da je riječ o dijametralno raznorodnim pojavama, koje u konačnici zapadne orijentacije nose naziv „umjetnost“, dok se islamska orijentacija objašnjava i definira posredstvom nazivlja koje je utemeljeno u sakralnom i profanom produktivno-refleksivnom diskursu djelanja/uređenja/dizajna, odnosno *qadar/ṣināʿata homo islamicusa*. Moguće je zaključiti, dakle, da razumijevanje kao i suštinsko značenje pojma „umjetnost“ u islamskoj civilizaciji s jedne i ostalih civilizacija s druge strane niti mogu niti znače isto. Također, brojna pitanja i dogme, koje su ranije postavljene, bivaju spomenute a neke i razriješene u ovom radu.

Namjera njegovih analiza je započeti raspravu o nekim dijelovima povijesti onog što se deklarira ili titulira kao „islamska umjetnost“ u kritičnom okviru kako okcidentalno-vesterniziranih tako i nekih muslimanskih teorijskih pogleda. Analizom i postavljanjem granica u skladu s prevladavajućim autoritetima, pridonosi vitalnim modalitetima diskursâ *qadar/ṣināʿata*, koji su rezolutno islamski i u skladu s izvorištem (ar. *al-mardžaʿ* ili *al-maṣdar*). Posebno želi skrenuti pažnju na zalaganje za različitost, upravo zbog okcidentalno-vesterniziranog akademskog nastojanja da se zanemari duh jedinstva i autorefleksivne islamske konstante karakterističnih diskursâ *qadar/ṣināʿata* uz nametanje umjetne dihotomije sakralnog i profanog, te paradigmatskih pogleda na vrednovanje kreativnog (estetiziranog) postignuća

začetnika/dizajnera reprezentacije, odnosno *homo islamicusa*, kao apsolutnog zapadnjačkog vlasništva (*western ownership*).

S druge strane, estetizirano djelanje *homo islamicusa* u okviru svjesne rekognitivne i kognitivne produktivno-refleksivne orijentacije ima vrlo konkretno povijesno postojanje. Autor ističe da ako je za titulaciju „islamska umjetnost“ moguće upotrijebiti poznati Derridaov moto ili grif '*il n'y a pas de hors-texte*' („ništa ne postoji izvan teksta“), za estetizirano djelanje *homo islamicusa* ne možemo pitati postoji li ili ne postoji. Čini se da bi pravilno pitanje u vezi s modalitetima diskursâ *qadar/ṣināʿata* glasilo '*qu'est-ce qu'il y a de hors-texte*'? (“što se nalazi izvan teksta?“).

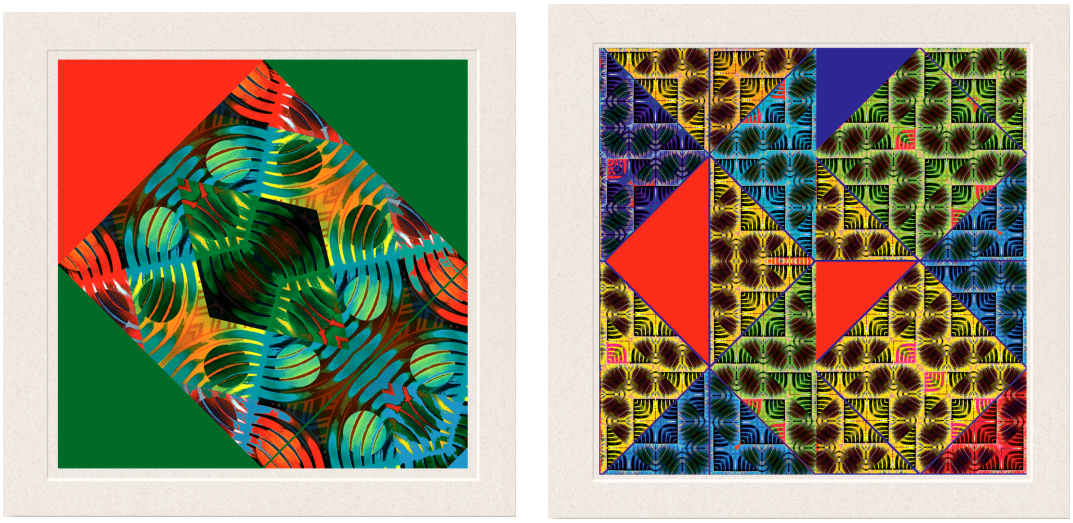
Na koncu mora se primijetiti da okcidentalno-vesterniziran način akademskog razmišljanja u ovoj oblasti, te bilo kojih drugih teorija koje djeluju unutar granica indeksnog poretka i taksonomije, uključujući i koncept današnje globalizacije, također predstavljaju sistemske obrasce autoriteta, kontrole i vrednovanja, a time i isključenosti prema drugima.

Međutim, takva forma nametanja linearnog ili cikličkog načina tumačenja se ipak suočava sa vrlo stvarnim izazovima svojstvenim pisanju globalne „historije umjetnosti“ i potpunim odsustvom razumijevanja drugih i drukčijih formi kreativnog izražavanja.

Posmatrajući obiman opus kreativnog djelovanja moguće je zaključiti kako je kreativac Mehmed A. Akšamija, paralelno sa teorijskim djelovanjem iz oblasti fotografije ponudio i novu izvornu teoriju onoga što se naziva *islamska umjetnost*, a koja je fundirana tradicionalnim islamskim stavovima i mišljenjima. Također, paralelno sa teorijskim djelovanjem uspješno se bavio **digitalnom grafikom**, **fotografijom**, **slikarstvom**, **iluminacijom**, **foto-dizajnom** i **grafičkim dizajnom**.

Likovni kritičar **dr Jan Křiž**, osamdesetihtih godina prošlog stoljeća, naglasio je kako je poznato da … “veliki broj umjetnika, autentično kreativnih autora, ne stvaraju svoja djela na temeljima likovne teorije i filozofije, ali svojim djelima podstiču razvoj teorijskog razumijevanja umjetničkog kreativnog čina i filozofije umjetnosti. Međutim, Akšamija je upravo jedan od onih na kojeg to nepisano pravilo nije primjenljivo. Njegov sistematski pristup **novoj kreativnosti** zasnovan na

vlastitim teorijskim postavkama i analizama, pitanje ključne uloge u nastajajnu umjetničkog djela ne pada u zamku utemeljene teorijske rasprave niti realizacijsko kreativne krajnosti, nego u obzir uzima kako samu stvarnost, kao realnu podlogu svake umjetnosti, tako i umjetnički čin, koristeći njemu svojstvene i specifične izražajne mogućnosti medija, kao uslov nastanka svakog umjetničkog djela, u ostvarivom autorskog udaljavanja kreativnog djelovanja (elektronskim a ne analognim postupanjem) i od same realnosti. Izvor je u njemu kao autoru takvog umjetničkog djela, a ne u samom predmetu ispred objektiva. Njegova umjetnost se ne bavi ni stvarima kakve jesu, ni stvarima kakve nužno moraju da budu, pa čak ni sa stvarima u skladu sa prirodom"*[25]. Potvrdu svoje teorijske i kreativne zrelosti dostigao je između 1980. i 1990. godine kada je javnosti prezentirao svoje radove (Prag, Köln, Sarajevo...) iz oblasti elektronske, preteče digitalne fiksacije, kao i analogne fiksacije optičke slike na kojima je eksperimentalno radio od 1976. godine.

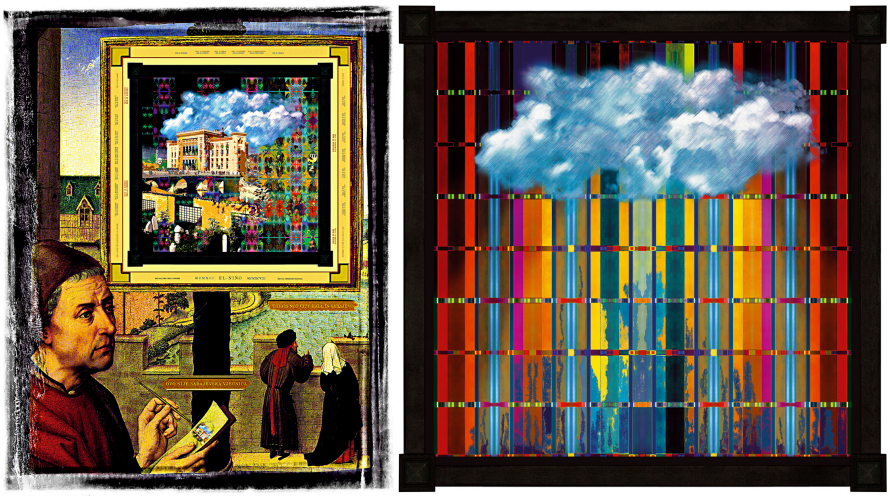

Iz ciklusa "Ornamenti I", 1976.

"Njegova kreativnost obiluje do tada ne korištenim mogućnostima ovog medija u smislu kreiranja elektronskim putem linearnih i tonalnih transformativnih stilizacija… Ukoliko ste bar malo imali uvida u njegove dosadašnje teorijske postavke i kreativno djelovanje mogli ste osjetiti tu posebnu i karakterističnu kreativnu snagu... čak i kada

[25] Križ, Jan: ***Systematický přístup k 'nové kreativitě'*** = ***Sistematski pristup 'novoj kreativnosti'***; u: *Akšamija : Praške vzpomínky* (Praške uspomene) - katalog izložbe. FAMU, Galerija Rapid, Prag, 1981., bez paginacije.

je bio samozatajn i tih”*[26], zapisao je 1981. godine u Pragu historičar umjetnosti **dr Jiří Šmid**. Niz godina, za vrijeme Akšamijinog postdiplomskog i doktorskog studija dr Šmid bio je njegov vjerni “korektivni pratilac” u teorijskoj oblasti. “Njegova muza je na razmeđu teorije, filozofije, te kreativnog historicizma u pokušaju definiranja nove slikovne vrijednosti…, mogućeg idealnog ovladavanja specijalnim transformativnim postupcima sa ciljem dobijanja specifičnih konstruktivnih i koloristićkih vrijednosti uz evidentnu konturno-linijsku ovisnost, ali bez koloristićke identičnosti (sličnosti) sa predloškom ispred objektiva kamere”*[27], ostale su zapisane riječi likovne kritičarke **Mary Thomas** u *Post-Gazetteu* povodom izlaganja njegovog ciklusa *El Niño* u okviru projekta New Works - New Europe u Chicagu, Ohiu, Indiani i Pittsburghu (2011/2012., SAD).

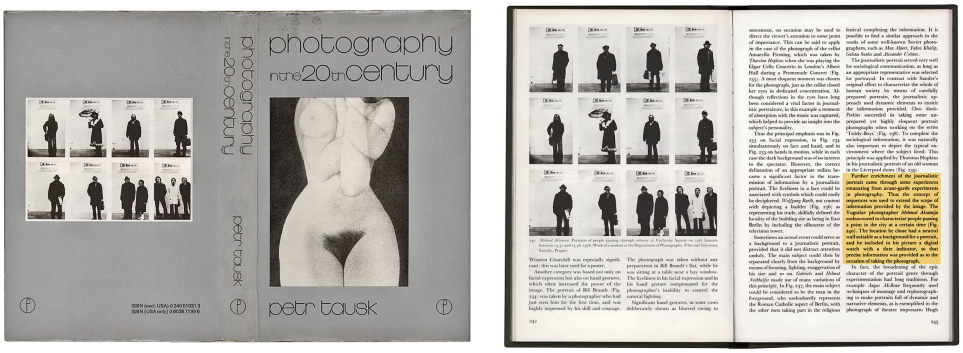
Iz ciklusa “El Nino”, 1996.

U periodu od 1974. do 2021. imao je **tridest i dvije samostalne izložbe** i učestvovao na skoro **stotinu i pedeset kolektivnih izložbi** u zemlji i inozemstvu. Iza sebe ima i međunarodni rejting, tada jednog od najmlađih umjetnika nove generacije, uvrštavanjem njegove dotadašnje biografije i ciklusa *Praški metro - Harta ’79* u aktualnu svjetsku historiju fotografije 20. stoljeća, poznatog historičara **Petera**

[26] Šmid, Jiří: ***Nová kreativita ve fotografickém médiu = Nova kreativnost unutar fotografskog medija***; u: *Akšamija : Praške vzpomínky* (Praške uspomene) - katalog izložbe. FAMU, Galerija Rapid, Prag, 1981., bez paginacije.

[27] Thomas, Mary: (Art Review) ***Two sculpture exhibits buck the usual trend here with pieces that provoke response = Umjetnički pregled: Dvije izložbe skulptura ovdje ruše uobičajeni trend s dijelovima koji izazivaju odgovor***. Post-Gazette, Pittsburgh, PA, Saturday, Saturday, June 23, 2001. Dostupno na: http://www.pittsburghpostgazette.com/ae/20010623thomas0623fnp6.asp. Posjećeno 22.4. 2010.; *New Works - New Europe, Art as Cuktural Enlightenment* (Pittsburgh 2001-Chicago 2002); u: Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu / The Academy of Fine Arts in Sarajevo..., str.110-112.

Tauska,*[28] kao i u monografiju svijetski poznatih pedagoga fotografije "Creators of European Photography", autora **Aristidesa Kontogeorgisa** iz Atine, Grčka.*[29]

Tausk, Petr: *Photography in the 20th Century* - ciklus “”.

Tokom studija na FAMU u Pragu Akšamija je isprobao i eksperimentalno razvio niz specijalnih, često originalnih tehničko-tehnoloških postupaka. U okviru praktičnog rada na postdiplomskom studiju *razvio je tehnološki postupak svijesnog autorskog ovladavanja 'izvedenom koloristićkom paletom'*[*30] u okviru analogne foto-hemijske fiksacije optičke slike, koju je moguće smatrati *idejnom prethodnicom* za nastanak i definiranje tehnoloških postupaka koji će se, u evropskim i svjetskim razmjerama tek javiti '90-tih godina prošlog stoljeća u okviru digitalne fiksacije optičke slike. Početkom '80-ih godina prošlog stoljeća *na specifičan način rekapitulirao je liričke apstrakcije, nove figuracije, op-arta, minimal-arta i sistemske umjetnosti. U potpunosti je savladao estetsku i idejnu problematiku datih smjerova i projektirao ih u sopstveno stvaralaštvo*.*[31] U okvirima ovakvog likovnog stava definirani su ciklusi “Ćamci” (1975.-1980.), “Plošna rješenja” (1976.-1979.), “More”

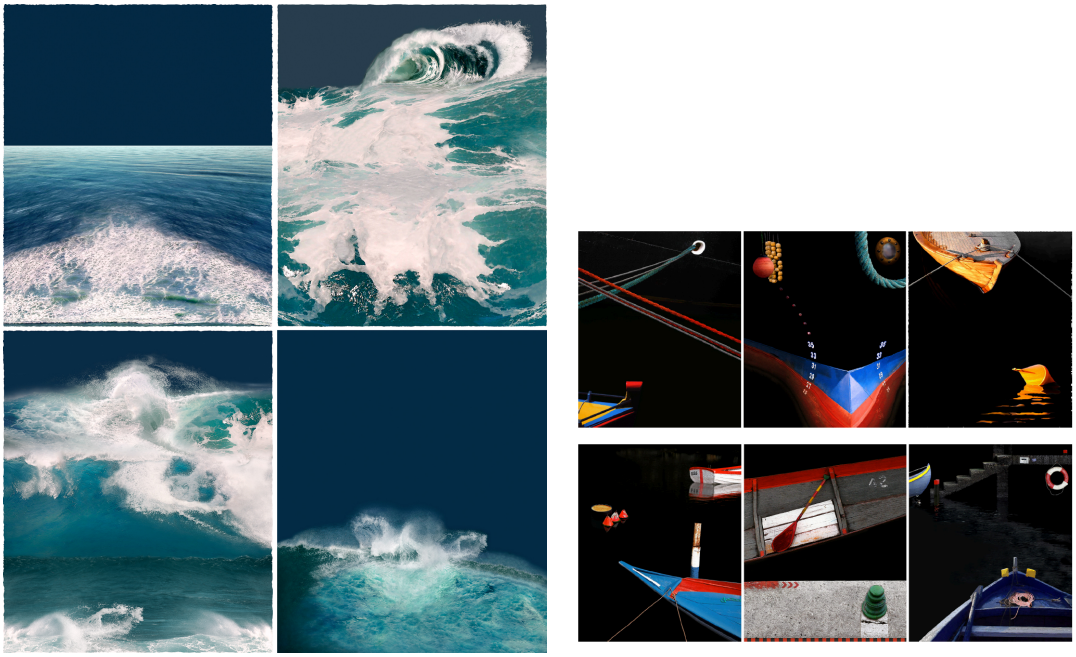
[28] Tausk, Petr: ***Photography in the 20th Century***. London 1980., ISBN-13: 978-0240510316 / ISBN10 0240510313, str. 242-245; Dostupno na: https://www.scribd.com/document/383352631/photography-in-the-20th-century-petr-tausk-pdf; https://www.myfairtool.com/-photography-twentieth-century-tausk-peter.pdf; https://www.worldcat.org/title/photography-in-the-20th-century/oclc/6698847; https://share.kommit.co/-photography-twentieth-century-tausk-peter.pdf; https://old.app.backchat.io/-photography-twentieth-century-tausk-peter.pdf; http://mail.hautomo.org/-photography-twentieth-century-tausk-peter.pdf; https://lon-1.elastic.v1.whmcs.com/-photography-twentieth-century-tausk-peter.pdf. Pristupljeno 20.3. 2019.

[29] Brkić, Dragana: ***Educator, artist, historian and media theorist prof. Mehmed A. Aksamija = Pedagog, umjetnik, historičar i teoretičar medija prof. Mehmed A. Akšamija***; u: Kontogeorgis, Aristides: *Creators of European Photography*. Atina (Monografija u štampi).

[30] Kříž, Jan: ***Akšamija- photograph***; u: *Akšamija* (Exhibition catalog), Prague-Sarajevo-Belgrade 1981., bez paginacije.

[31] Šmid, Jiří: ***Akšamija-photograph***; u: *Akšamija* (Exhibition catalog). FAMU/AMU, Prague-Sarajevo-Belgrade 1981., bez paginacije.

(1977.-1987.), "Ornamenti" (1983.-1990.), "Praške uspomene" (1987.-1991.), "Znakovi pored puta" (1991.-1993.)...

Iz ciklusa "More", 1975 i ciklus "Čamci" 1976.

Iz ciklusa "Praške uspomene" 1978/79.

Manirističkи princip kritičke interpretacije ranijeg umjentničkog razvoja kod njega postaje jedna od namjera novog stvaralaštva.[32] Devedesetih godina Akšamija u projektima "Portreti mojih prijatelja" (1996.-2000.), "Autoportreti" (1994.-2005.), "Kuće mojih prijatelja" (1995.-1997.), kao i u zaokruženom umjetničkom projektu

[32] Križ, Jan: ***Akšamija-photograph****;* u: *Akšamija* (Exhibition catalog)…, bez paginacije.

"El-Nino" (1995.-1999.), *likovnim sredstvima je definirao kreativnost koja ima svoju znakovnu, simboličku, semantičku, semiotičku vrijednost... Radovi predstavljaju nadogradnju fotografske ili sintetičke digitalne slike. Autor na topografskim kartama svjetskih kulturnih metropola dekomponirajući klasičnu fotografiju na kulturološkom likovnom znakovlju (karakterističnom za određene sredine) stvara jednu potpuno novu sliku. Od znamenitih objekata, simbola određenih metropola stvara neobične 'arabeske' koje su po umjetnikovoj konstataciji slike onog što se desilo zahvaljujući 'pojavljivanju visokog atmosferskog pritiska na Balkanu, a niskog u ostaku svijeta decembra 1991…'*[33]

Iz ciklusa "Portreti mojih prijatelja" - slikar Edo Numenkadić, 1996.

Iz ciklusa "Autoportreti", 1996/2004.

Godine 2005. prezentirao je izložbu digitalnih monotipija "Sarajevski dnevnik 92.-95." koja se sastojala od *radova nastalih u kompjuterski generiranoj fotografičkoj tehnici na unikatnim monotipijskim papirnim nosiocima galerijskog formata*.

[33] Akšamija, A. Mehmed: ***The El-Niño Art Project***. ISBN-13: 978-9958-9603-1-4, ISBN: 9958-9603-1-1. Autorsko izdanje, Sarajevo 1999., bez paginacije.

*'Sarajevski dnevnik' sastojao se od tri ciklusa ('Brojevi' 1995.-2005., 'Prozori' 1995.-2005. i 'Zidovi II' 1997.-2005.).**[34]

Iz ciklusa "Sarajevski dnevnik" - Prozori, Prizori i Brojevi, 1995/2005.

222+133+133 rada, formata 91,4x111,8cm, nastali su kao neposredni odgovor na prethodno granatiranje njegovog ateljea u Sarajevu, kada je bio uništen skoro čitav do tada pohranjeni opus sa dokumentacijom, kao i očev te njegov arhiv. Upravo zbog toga prof. Akšamija je kao osnovno prizorište likovnog događanja izabrao zidove različitih građevinskih objekata koji su devastirani tokom ratnog djelovanja i, ***de facto*** *nastavio rad na nekim od prethodnih, već likovno definiranih ciklusa.**[35]

Skoro sva dosadašnja kreativna istraživanja umjetnika Akšamije imaju formu likovnih projekata – ciklusa koji su realizirani na ručno pravljenim papirima galerijskih formata (91,4x111,8cm) i sadrže između 33 do 222 djela. Kreativni rad na pojedinim ciklusima trajao je od 5 do 30 godina. Ciklusi "Tragovi Bosne" (1993-2000), "Tragovi" (1996.-2003.), "Heroji" (1995-2000) i "Tragovi na asfaltu" (2000-2007) imaju formu **digitalne monotipije** (unikatni digitalni isprint sa inervencijama u tehnici akrilika).

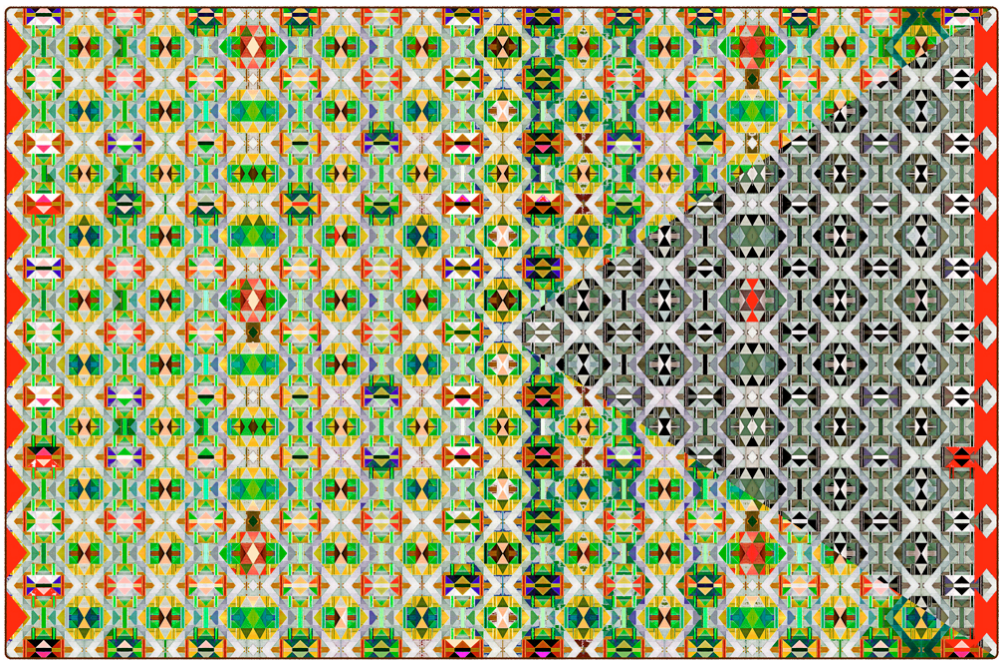
---

[34] Berdić, Mario: ***Zid na savjesti čovječanstva***. Oslobođenje, Sarajevo 23.6.1999; ***Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu / The Academy of Fine Arts in Sarajevo***..., str. 248; Zukorlić, Muamer: ***Academia***..., str. 466; ***Glasnik - Proceedings of the BANU***..., str. 250.

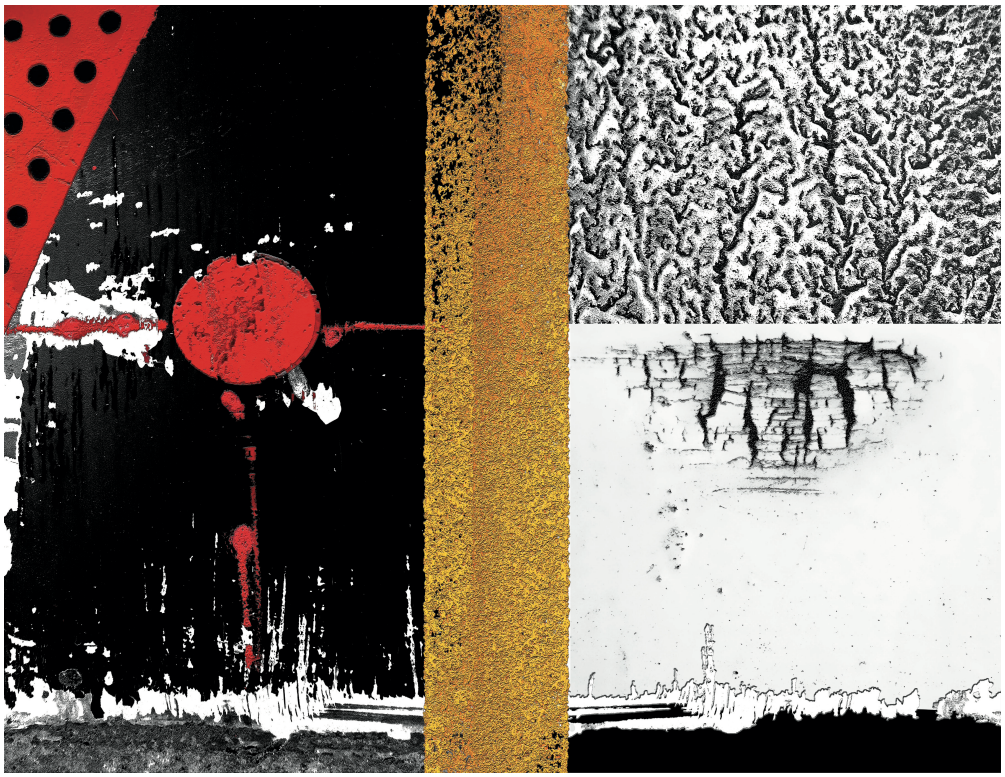
[35] Festić, Smail: ***Devastirani objekti - prizorište likovnog događanja*** (Exhibition catalog). Galerija "Festić", Maribor 2005., bez paginacije.

Iz ciklusa “Heroji”, 1995/2000.

Iz ciklusa “Tragovi Bosne”, 1993/2000.

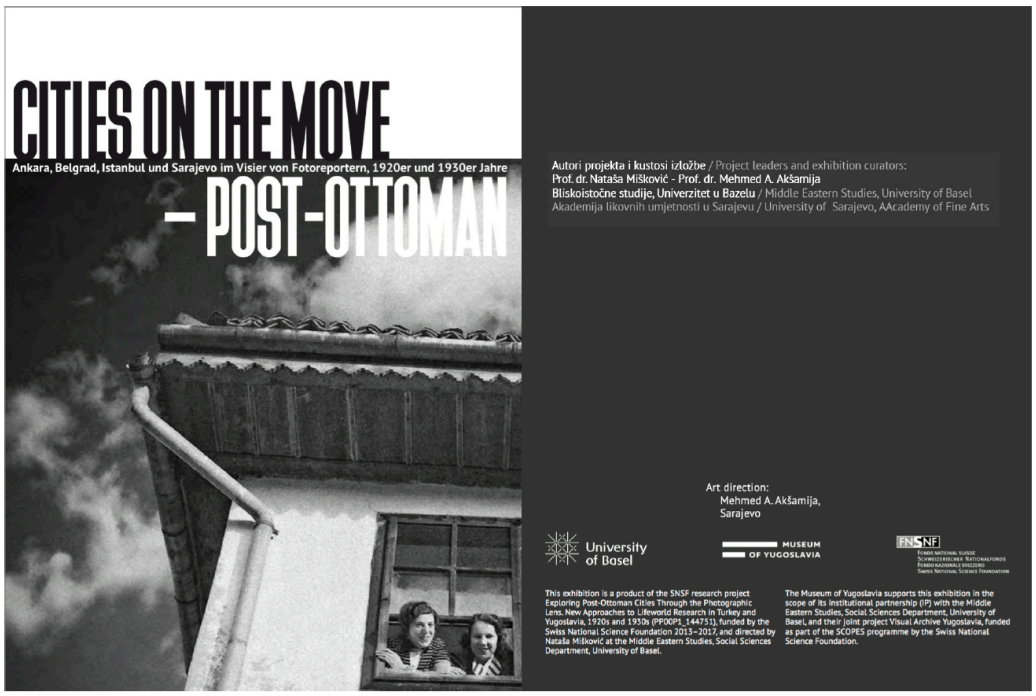
Iz ciklusa “Tragovi na afsaltu”, 1998/2008.

Iz ciklusa “Tragovi na afsaltu”, 1998/2008.

Za razliku od prethodno navedenih umjetničkih projekata, projekti koje je radio kao **formu naučno-umjetničkog istraživačkog rada** na Univerzitetu u Bazelu (SIBA – A Visual Approach to Explore Everyday Life in Turkish and Yugoslav

Cities, 1920s and 1930s - PP00P1_144751)*[36] i VASE – Visual Archive Southeastern Europe Univerziteta u Gacu (Austrija)*[37] bili su usmjereni na nesvakidašnju autorsku rekonstrukciju arhiviranih fotografskih artefakata (pronađenim u evropskim arhivima i objavljenih u dnvnim časopisima), te njihovo pozicioniranje u funkciji dokumentarne građe za historijsko-sociološku studiju o događanjima između dva svjetska rata (Sarajevo - Beograd - Istanbul - Ankara), a u okviru evidentnog naslijeđa Osmanske imperije.*[38] Riječ je o projektima koji su iziskivali višegodišnje angažiranje i odgovarajuću financijsku potporu. Naime, projekti su financirani sredstvima unutar programa SCOPES - *programme by the Swiss National Science Foundation and the Swiss Agency for Development and Cooperation*.

Popratni kataloški materijal za izložbu "Gradovi u pokretu - post-osmanska baština", 2017/19.

---

[36] Vidi fusnotu 7.

[37] ***Visual Archive Southeastern Europe*** *- (VASE)* ***In Cooperation with the Universitises of Graz and Basel***. Dostupno na: https://gams.uni-graz.at/context:vase. Pristupljeno 20.9.2020.; *SIBA:* ***A Visual Approach to Explore Everyday Life in Turkish and Yugoslav Cities, 1920s and 1930s***. Dostupno na: http://gams.uni-graz.at/archive/objects/context:siba.100/methods/sdef:Context/get?mode=container&context=context:siba.ocm!context:siba.100. Pristupljeno 20.9.2020.; *VASE - Visual Archive Southeastern Europe*. Dostupno na: https://kulturerbe-digital.de/en/projects/projekt/list-p/all/show/visual-archive-southeastern-europe/def_back/1/. Pristupljeno 20.9.2020.

[38] Vidi fusnotu 7 i 35.

Ovaj nesvakidašnji projekt u formi izložbe prvo je bio izložena u auli Univerziteta u Bazelu (Švicarska, 2017.), zatim u Muzeju Jugoslavije/Muzej istorije u Beogradu (Srbija, 2017.), Galeriji Yapı Kredi Culture u Isnbulu (Turska, 2018.), Bošnjačkom institutu – Fondacija Adila Zulfikarpašića u Sarajevu (Bosna i Hercegovina, 2019.), Akademiji nauka i umjetnosti Slovenije u Ljubljani - ZRC SAZU (Slovenija, 2019.), Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (Hrvatska, 2019.), te na Univerzitetu u Gracu (Austrija, 2019.). Jedinstven likovno-sociološki projekt ocjenjen je kao *novum* unutar jedinstvene autorske prezentacije, te njene specifične obrade i sistematizacije dokumentarne, sada u formi muzeološke građe.

Čini se interesantnim naglasiti kako je Akšamija, još ranih sedamdesetih godina prošlog stoljeća, sa formiranom autorskom svješću u oblasti analogne fotografije bavio se **eksperimentalnim radom unutar zatvorenog lanca televizijske-elektronske slike**. Ovaj dio autorskog djelovanja započeo je na *Institutu za sliku* u Pragu (1978.-1982.)*[39], kako bi daljnja istraživanja u tom pravcu preusmjerio (1987.) u polje mogućih **digitalnih transformativnih postupaka**.

Posljednjih godina Akšamija se značajno i uspješno bavio uredništvom (glavni i likovno-grafički urednik), opremom i ilustracijom knjiga, kao i oblašću **primijenjene fotografije** za marketinške potrebe naručilaca.

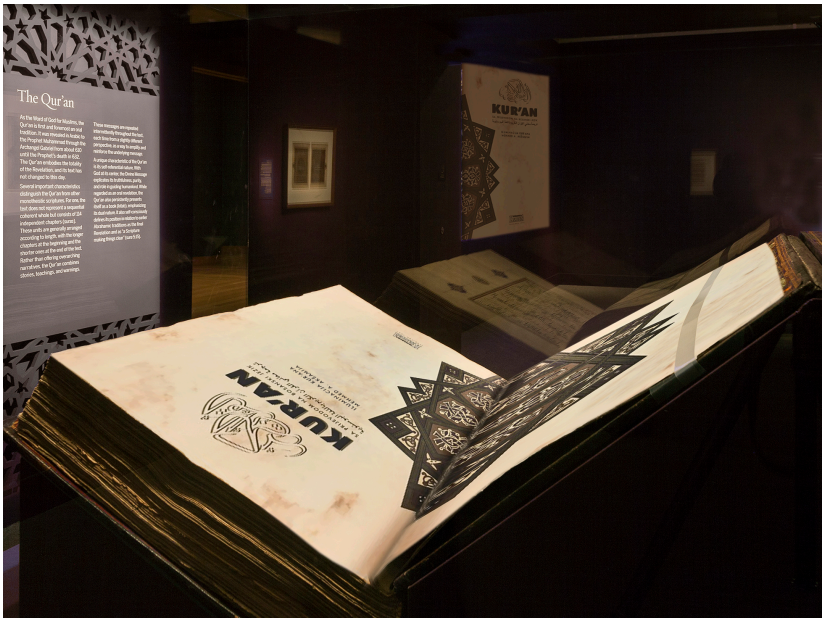
U oblasti dizajna, pogotovo u dijelu likovno-grafičke opreme knjižnih formi, kroz više stotina idejno-izvedbenih rješenja nastojao je ilustrativnom kreativnošću i tipografskim oblikovanjem sadržaja postići vlastitu dimenziju izražajnosti. Zapažen je rad na likovno-grafičkom oblikovanju bibliofilskog izdanja *Prijevoda Kur'ana sa Tefsirom*, autora Enesa Karića* [40], po mnogim kritičarima okarakteriziranog "specifičnom autorskom koncepcijom organizacije knjižne forme…, jedinstvenom ornamentalnom iluminacijom i obradom tekstualnih formi na i oko inskripcionih panela…, te posebno naglašenim autorskim pristupom u kreiranju bibliofilske forme

---

[39] Handžić, Izet: ***Bosnian-Herzegovinian graphic of the 20th century / Bosanskohercegovačka grafika 20. stoljeća***. Collegium artisticum Sarajevo i Umjetnička galerija Brčko-distrikt. Magazn "Most", br. 172 (83 - nova serija), godina XXIX, Mostar marta 2004. Dostupno na: http://www.most.ba/083/060.aspx; ***'The Focus of the Collection' at the Bosniak Institute in Sarajevo***. Dostupno na: zine.com/magazine/view/the_focus_of_the_collection_at_the_bosniak_institute_in_sarajevo/. Pristupljeno 20.3. 2020;

[40] Karić, Enes: ***Kur'an s prijevodom na bosanski jezik i Tefsirom***. Bosanska knjiga, Sarajevo, 1995.

djela autentičnim autorskim pristupom u dizajniranju posebno proizvedene unikatne papirne podloge za ovo izdanje…”*[41]

Detalj sa izložbe novih pristupa iluminaciji prijevoda Kur'ana (autor dizajna i iluminacije Mehmed A. Akšamija) – ***Kur'an sa prijevodom na bosanski jezik*** – forma knjige je data u autorskim arcima – Tunis 1995. godine

U toku rata 1994. godine, zadužen izpred Predsjedništva RBiH, kao glavni i odgovorni urednik, dizajner i koordinator projekta učestvovao je u realizaciji *100 Udžbenika nacionalne grupe predmeta za Osnovne i Srednje škole RBiH*, u tiražu od 4.000.000 primjeraka, te i u organizaciji i koordinaciji distribucije kompletnog tiraža po tada agresijom zahvaćeng prostora Republike Bosne i Hercegovine.*[42]

Nešto kasnije, po potpisivanju Daytonskog sporazuma, grafički je uredio 25 biblioteka i 30-ak žanrova Grafičko-izdavačkih kuća “Bosanska knjiga” i “OKO” iz Sarajeva, pri čemu je istraživao potpuno autonomnu formu za svaku biblioteku, svaki žanr i specifični identitet za svakog od izdavača posebno. Godine 2006. uradio je i likovno rješenje za knjigu “Govor slike - Sociološki aspekti novinske fotografije kao specifične poruke”*[43] koja se sastoji od četiri rješenja za jedinstvenu tekstualnu formu, odnosno u pitanju je jedna knjiga sa četiri likovno-grafička rješenja

[41] Bernik, Stane: ***Kur’an - novi dizajnerski pristup iluminaciji*** (promotivni katalog povodom bibliofilskog izdanja). Bosanska knjiga, Ljubljana - Sarajevo 1995., bez paginacije.
[42] Karić, Enes: ***Uspomene na objavljivanje udžbenika 1994. godine***. Dostupno na: http://www.ntv.ba/uspomene-na-objavljivanje-udzbenika-1994-godine/; i na: https://akos.ba/uspomene-na-objavljivanje-udzbenika-1994/.
[43] Demirović, Enver: ***Govor slike*** (ur. Mehmed A. Akšamija). DES, Sarajevo 2005

naslovnice. Tu će formu ponoviti i nešto kasnije (2011.) na knjizi "Od data do metadata podataka"*[44].

Dio dizajniranih naslovnica po žanrovima Grafičko-izdavačke kuće "OKO" u Sarajevu, 2004.

Godine 2007. nastaju i **digitalne monotipije** - djela koja su omaž velikom bh. pjesniku Maku Dizdaru, bh. grafičaru Dževadu Hozi i internacionalnom umjetniku Mersadu Berberu. U saradnji sa vodećom bh grafičkom kućom "Grafotisak" iz Gruda uspio je realizirati neprofitni (besplatni) projekt udžbenika "Grafika" za studente Akademije likovnih umjetnosti u Sarajevu*[45], ali i za studente drugih Akademija na prostoru Ex Jugoslavije, te Monografiju (kataloški pristup) opusa grafičara Mirsada Konstatinovića*[46], kao i Monografiju Akademije likovne umjetnosti povodom 40 godina postojanja*[47], koje potpisuje kao urednik. U projektu udžbenika "Grafika", autora akademika Dževada Hoze, radi se o historijskoj, teorijskoj i metodološkoj obradi svih relevantnih činjenica za ovu oblast likovnog djelovanja koja je, zasigurno, u devet knjižnih formi po prvi put na svjetskoj sceni **univerzitetskih udžbenika** ugledala svijetlo dana. Foto monografiju "Bosanski brdski konj"*[48] oplemenio je ranijim radovima oca i vlastitim svjetlopisnim bilježenjem vezanim za život i uslove uzgoja Bosanskog brdskog konja na ergeli u Borikama. Također, autorski je realizirao i druge foto monografije, kao što su: *Tradicionalna travnička kuća - spontano*

---

[44] Dizdar, Senada: ***Od podatka do metapodatka*** (ur. Mehmed A. Akšamija). Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2011.

[45] Hozo, Dževad: ***Grafika*** (ur. Mehmed A. Akšamija). Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu i Grafotisak iz Gruda, Sarajevo 2007. Nagrada Udruženja izdavača BiH, Sarajevo 2007.

[46] ***Mirsad Konstatinović - Monografija*** (ur. Mehmed A. Akšamija). ALU Sarajevo : Grafotisak Grude, Sarajevo 2010.

[47] ***Akademiju likovnih umjetnosti u Sarajevu - Monografija*** (ur. Mehmed A. Akšamija). ALU Sarajevo 2012.

[48] Žiga, Enver i Telalbašić, Refik: ***Bosanski brdski konj***. TKD Šahinpašić, Sarajevo 2008., Nagrada Udruženja izdavača BiH, Sarajevo 2008.

stvoreni prostorni obrasci, *Leksikon Sarajeva*, *Savremena politička misao*, *Academia, Drevna Bosna, Kompozitori boginji Terpsihori – zid uspomena, Autentičnost ruralnog graditeljstva kao preduvjet aktivne zaštite, Ovdje u budućnosti – ASA – Hier in der Zukunft, Arhitektura svrhe, Bolnica dobrinja,* Pedeset godina Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, *Stoljeće bosansko-hercegovačke privredne komore, Povelja ljudskih prava** [49] ... oplemenjujući navedena djela kvalitetnim dizajnerskim pristupom, ilustracijama, originalnim fotografijama, a koja također potpisuje i kao urednik.

Dio dizajnerski realiziranih i uredničkih obrađenih izdanja, 2000/2019.

[49] ***Povelja ljudskih prava*** (ur. Mehmed A. Akšamija). Sarajevo 1998. Godišnja nagrada Helsinškog komiteta za ljudska prava u Bosni i Hercegovini. O ostalim referentnim ostvarenjima iz ove oblasti, kao i nagradama viditi *Prof. Mehmed A. Akšamija*. Dostupno na: http://www.alu.unsa.ba/odsjek/graficki-dizajn. Pristupljeno 20.3.2020.

Među mnogim brošurama koje je autorski i urednički realizirao, u poslednje vrijeme ističu se *Bosanske povelje : sloboda i prava čovjeka i građanina* (VKBI, 2020.), *Stop negaciji genocida i holokausta = Stop Genocide and Holocaust denial* (Četvrta međunarodna konferencija = The 4th International Conference, 2019.), *Deklaracija o državi Bosni i Hercegovini* (BANU, 2019.), *Rezolucija o bosanskome jeziku* (BANU, 2019.)...

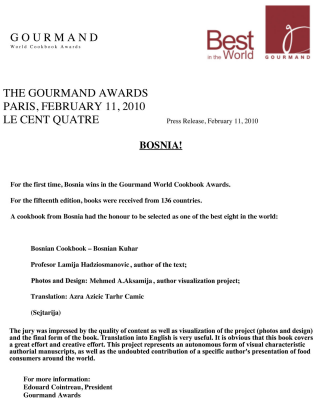

Dio dizajnerski realiziranih i uredničkih obrađenih brošura, 2019/20.

Radeći za potrebe **marketinškog tržišta** – kataloge, prospekte, plakatne forme... – sarađivao je sa mnogo većih i manjih tvrtki u zemlji i i inozemstvu. Kao produkt takvog djelovanja (oblast primijenjene umjetnosti - fotodizajn i dizajn) nastali su radovi po zahtjevima naručilaca unutar kojih je umjetnik Akšamija zadržao svoj vlastiti autorski rukopis i potvrdio se kao jedan od vodećih profesionalaca u ovoj oblasti djelovanja na području jugoistočne Evrope. To nam potvrđuju i neke od dobijenih nagrada kao: *Gurmand World Cookbook Awards* za likovno-grafičku opremu i fotogragiju knjižnog izdanja ”Bosanski kuhar – BOSNIAN COOK”; Nagrada “The first awards QUALITY LABEL 2010” dodjeljena od IVAS Akademije likovnih umetnosti iz Wolfratshauzena, Bavarska (Njemačka), za ostvaren kvalitet fotografskog digitalnog djelovanja unutar primijenjene fotografije za projekte firmi ”Energoinvest”, Štamparije ”CPU”, ”Taxor cosmetic – Sacs line”, “Grafotisak Grude”…; Zlatna medalja NIKOLA TESLA, *povodom 155. rođendana 1856.-2011.*, *za izuzetno korištenje digitalnih tehnologija u kreativne svrhe*, od naučnog časopisa *Raum&Zeit – Die neue Dimension der Wisschenshaft*, Wolfratshausen, Njemačka.

GOURMAND
World Cookbook Awards

Best in the World GOURMAND

THE GOURMAND AWARDS
PARIS, FEBRUARY 11, 2010
LE CENT QUATRE

Press Release, February 11, 2010

BOSNIA!

For the first time, Bosnia wins in the Gourmand World Cookbook Awards.

For the fifteenth edition, books were received from 136 countries.

A cookbook from Bosnia had the honour to be selected as one of the best eight in the world:

Bosnian Cookbook – Bosnian Kuhar

Profesor Lamija Hadziosmanovic , author of the text;

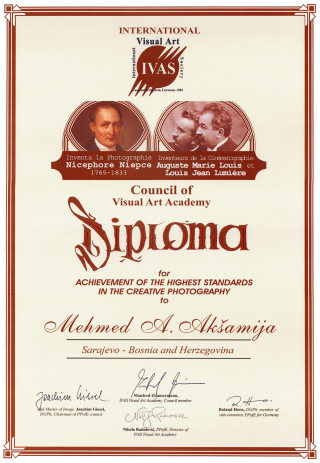
Photos and Design: Mehmed A.Aksamija , author visualization project;

Translation: Azra Azicic Turbe Camic

(Scjtar|ja)

The jury was impressed by the quality of content as well as visualization of the project (photos and design) and the final form of the book. Translation into English is very useful. It is obvious that this book covers a great effort and creative effort. This project represents an autonomous form of visual characteristic authorial manuscripts, as well as the undoubted contribution of a specific author's presentation of food consumers around the world.

For more information:
Edouard Cointreau, President
Gourmand Awards

Dio međunarodnih priznanja za foto-dizajn/grafički dizajn i fotografsko digitalno djelovanje

Dio međunarodnih priznanja za foto-dizajn/grafički dizajn i fotografsko digitalno djelovanje

Radovi iz primijenjene umjetnosti (kataloški listovi) realiziranih po narudžbama naručilaca, 2002. i 2004.

U saradnji sa akademicima Zlatkom Ugljenom, Ivanom Štrausom, Stanetom Bernikom, kao i mnogim drugim arhitektima realizirao je veoma mnogo projekata u formi foto-dokumentacije arhitektonskih objekata. Surađivao je i sa umjetnicima Ismarom Mujezinovićem, Bracom Dimitrijevićem, Safetom Zecom, Mersadom Berberom, Seidom Hasanefendićem… Pored rada na reproduciranju njihovih djela, poseban je bio njegov rad na prenošenju djela slikara Ismeta Mujezinovića na spomenik u Šehitlucima, Banj brdo kod Banje Luke. Naime, radilo se o tehničko-tehnološkoj problematici reproduciranja jednog crteža sa tematikom iz NOB-a, te njegovog mogućeg prenosa na kamenu podlogu monumentalnh razmjera (približno 3,85m x 25m).*[50]

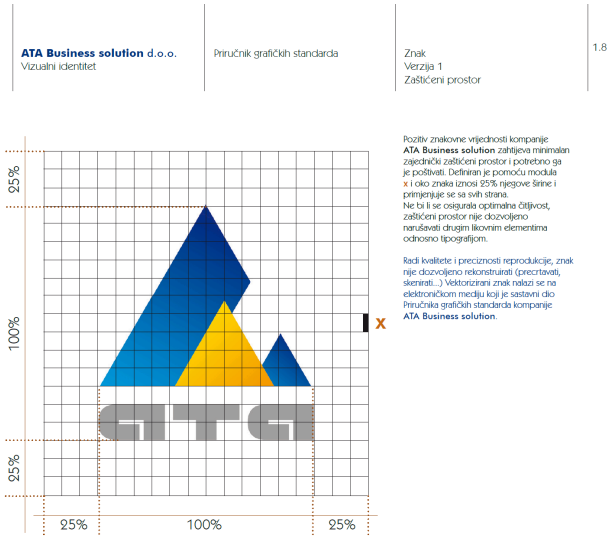
[50] Bila je to prva takva realizacija tehničko-tehnološkog karaktera u bivšoj Jugoslaviji. ***Spomenik na Šehitlucima (Kompleks spomenika palim Krajišnicima na Šehitlucima - Banj brdo) u Banjoj Luci, graditeljska cjelina***. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH, Sarajevo 2013. Dostupno na: http://old.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=3735. Pristupljeno 20.9.2020.

Autorska prezentacija jednog dijela arhitektonskog djelovanja akademika Zlatka Ugljena

Kreiranjem **vizualnog identiteta** Akšamija je stvarao osobnost određenih brendova, čime je njegova kreacija logotipova i znakova postizala priželjkivanu prepoznatljivost određenih tvrtki i udruženja na tržištu. Radove iz ove oblasti njegovog autorskog djelovanja moguće je pratiti od ranih 90-ih godina prošlog stoljeća pa sve do današnjih dana, odnosno od kreiranja zaštitnog znaka i logotipa sa Priručnicima osnovnih grafičkih standarda za *Publishing company IPS Svjetlost,* pa preko *VKBI – Council of the Congress of Bosniak Intellectuals, Stability Pact – Sarajevo Summit, Foundation Peace and justice, GEA sport, Quattro Group, Movement-Based Training System, ATA Bussines solution, Matica Bošnjačka = Matrix Bosniaca*, *SBK - World Bosniak Congress*, *BANU - Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti*, *Stomatološki fakultet Univerziteta u Sarajevu*, *Institut za saobračaj i komunikacije Fakulteta za saobraćaj i komunikacije...*, te sve do

najnovijih, čiji grafizam simbolizira *3rd World Congress on 3D Ultrasound in Obstetrics and Gynecology* i *Societi for Perinatal Medicine of Bosnia and Herzegovina...**[51] Očito je da su njegova kreativna rješenja zbir svih aspekata koje određenu tvrtku, ustanovu, instituciju, udruženje... formiraju kao osobenu, prepoznatljivu i konzistentnu, kroz sva sredstva komunikacije, promocije i distribucije materijala, podjednako unutar i izvan njih. Također, usklađenost s osnovnim intencijama reprezentativnosti, jasnoće, atraktivnosti, jednostavnosti, mogućnostima aplikacije..., što garantira njihovo kvalitetno korištenje.

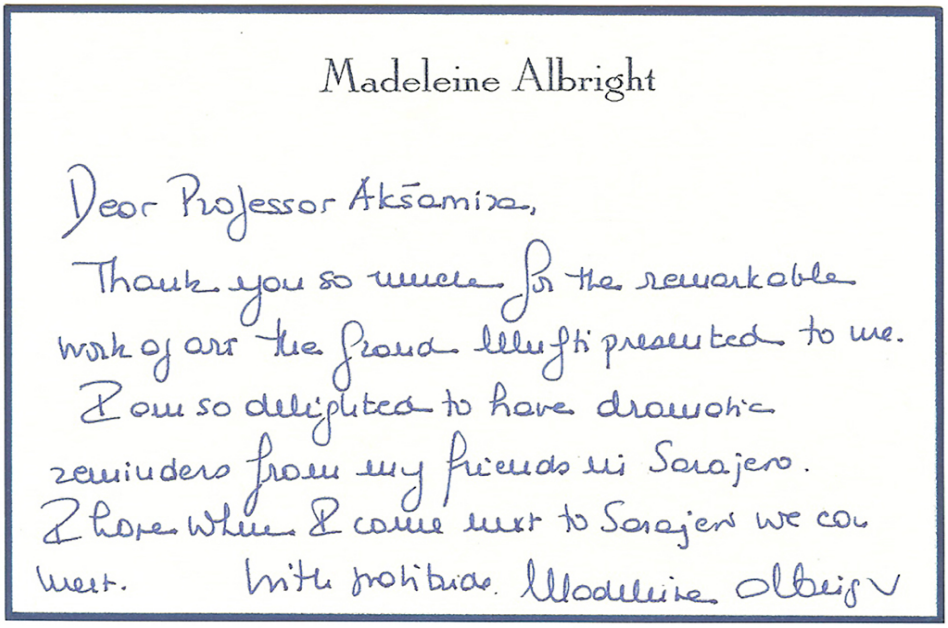

Jedana stranica iz Knjige grafičkih standarda tvrtke "ATA Bussines solution d.o.o., 2016.

Kozmopolitska pozadina u navedenim oblastima njegovog djelovanja, o čemu svjedoče stalna i počasna članstva u većini prestižnih svjetskih profesionalnih udruženja, te i izlagačka djelatnost u Evropi i SAD-u, kao i zastupljenost njegovih djela u muzeološkim i privatnim kolekcijama doprinijela je i nadalje doprinosi zapaženom domećem i međunarodnom rejtingu*[52], kako njemu osobno tako i Akademiji likovnih umjetnosti, te i Univerzitetu u Sarajevu.

[51] Za sve ostale informacije, koje eventualno nisu navedene viditi ***Prof. Mehmed A. Akšamija***. Dostupno na: http://www.alu.unsa.ba/odsjek/graficki-dizajn. Pristupljeno 20.3. 2020.

[52] ***Akademija likovnih umjetnosti u Sarajevu / The Academy of Fine Arts in Sarajevo***..., str. 110-112.

Madeleine Albright

Dear Professor Akšamija,
Thank you so much for the remarkable work of art the Franciscan Friary presented to me. I am so delighted to have drawn this reminder from my friends in Sarajevo. I hope when I come next to Sarajevo we can meet. With gratitude. Madeleine Albright

Osobna zahvalnica prof. Akšamiji na poklonu njegovog djela, koji je uručen gđi. Madeleine Albright u ime "Bosanske zahvalnosti".

Njegov kraći angažman na filmu bilježi učešće na snimanju filma *Otac na službenom putu* (1985.) režisera Emira Kusturice*[53], *I to će proći* (1985.) režisera Nenada Dizdarevića, te jedan autorski dokumentarni film koji je snimljen u koprodukciji "SaGa Production" iz Sarajeva, pod nazivom *Alimento di sopra vivenca = Smješa za preživljavanje* (1993.) *[54].

Iza prof. dr Mehmeda A. Akšamije stoji i već pomenuto te dokazano vođstvo akademskih ustanova i upravljanje ljudskim resursima u smislu vremenske učinkovitosti, sustavnog rada, kvalitetne metodologije, brze prilagodljivosti novim postupcima rješavanja problema u novonastalim uvjetima i lokacijama različitih

[53] ***Mostra el registre parcial de l'element* : *Papa esta en viaje de negocios*** - FILMS (fitxa tècnica) [6226]. Dostupno na: https://repositori.filmoteca.cat/handle/11091/2563?show=full. Pristupljeno 9.10.2020.

[54] ***Smješa za preživljavanje***. Režija, scenarij i direktor fotografije: Mehmed Akšamija; Montaža: Almir Kenović; Producent: SaGa, Kenović Ademir, Ismet Nuno Arnautalić / 1993 / Beta SP / color / 10 min. Dostupno na: http://bhfilm.ba/bs/film/597. Pristupljeno 9.10.2020.
Film je prvi put prikazan na Sarajevskom filmskom festivalu u ratnom Sarajevu - Saga o Sarajevu, 3.11.1993., a zatim na mnogim festivalima dokumentarnog filma. Između ostalih i na BAMPFA na University of California, Berkeley Art Museum & Pacific film Archive, 11.5. 1994. Dostupno na: https://www.media.ba/sites/default/files/sff_1993_progrm.pdf; i http://archive.bampfa.berkeley.edu/film/FN10309. Pristupljeno 9.10.2020..

sadržajnih karakteristika. U periodu agresije na RBiH*[55], obavljajući dužnost dekana Akademije likovnih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu uspio je obezbjediti moguću formu izvođenja nastave, kao i utjecati na to da se sačuva kompletan postojeći inventar i učila. Iako je zgrada Akademije više puta bila granatirana, privremenim mogućim rješenjima zaštite postignuti su odgovarajući rezultati očuvanosti objekta.

Posljednju godinu dana radi na pripremi retrospektivne izložbe i vlastite monografije u povodu 45 godine kreativnog djelovanja i 42 godine pedagoškog djelovanja.

Atmosfera na promociji njegovog djela PISMO…., agencija "Klix" 2017.

[55] U periodu od 1993. do 1995. godine obavljao je i dužnost savjetnika u Ministarstvu nauke, kulture, sporta i informiranja RBiH, radeći na mnogim projektima od interesa za Republiku Bosnu i Hercegovinu.